

ЗМІСТ

Вступ	4
Порядок проведення державної атестації випускників та критерії оцінювання результатів державного іспиту	5
Агрофармакологія	7
Агрохімія	8
Ґрунтознавство з основами геології	10
Ентомологія	12
Землеробство	13
Овочівництво	15
Плодівництво	17
Рослинництво з основами програмування	18
Селекція та насінництво польових культур	21
Фітопатологія	22
Список рекомендованої літератури для підготовки	25

ВСТУП

Входження України до єдиного Європейського простору вищої освіти, розвиток науки і виробництва, що супроводжується впровадженням високоефективних новітніх технологій, обумовили виникнення відповідних вимог до освітньо-професійної підготовки фахівців із вищою освітою, забезпечення їх конкурентноспроможності на внутрішньому, Європейському і світовому ринках праці.

Досягнення зазначених вимог можливе за умов постійного проведення контрольних заходів із визначення відповідності знань, умінь випускників змісту освіти та змісту навчання, зазначених у освітньо-професійній програмі, яка в свою чергу потребує періодичного оновлення відповідно до змін на ринках праці.

Підсумкова державна атестація випускників є завершальним етапом у підготовці бакалавра з агрономії. Її мета – встановлення рівня підготовки випускника до виконання професійних задач та відповідності його підготовки вимогам освітньо-професійної програми. Вона визначає теоретичний рівень підготовки бакалавра та оцінює його готовність до самостійного вирішення виробничих завдань. Одним із об'єктивних засобів зазначеної діагностики фахівців є кваліфікаційний іспит.

До підсумкової атестації наказом ректора допускається здобувач вищої освіти, який успішно завершив в повному обсязі освоєння освітньо-професійної програми. За умови успішного його проходження випускнику присвоюється кваліфікація бакалавр з агрономії і видається диплом.

Підсумкова державна атестація є засобом для визначення мінімальних ознак професійної кваліфікації фахівця–агронома. Підсумкова державна атестація може бути використана з метою оперативного визначення роботодавцем, керівником дипломної роботи, особисто випускником та ін. наявності в здобувача вищої освіти – випускника мінімальних знань та умінь, визначених стандартами вищої освіти і необхідних для виконання ним відповідних соціально-виробничих функцій та успішного вирішення типових завдань професійної діяльності.

ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ АТЕСТАЦІЇ ВИПУСКНИКІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДЕРЖАВНОГО ІСПИТУ

Підсумкова державна атестація за освітньо-професійною програмою Агрономія спеціальності 201 Агрономія освітнього ступеня Бакалавр проводиться після завершення теоретичного навчання та проходження всіх видів практик відповідно до встановленого графіка навчального процесу.

До підсумкової державної атестації допускаються студенти, які успішно завершили в повному обсязі освоєння основної освітньої програми за фахом.

Підсумкова державна атестація здійснюється за допомогою засобів об'єктивного контролю ступеня досягнення кінцевих цілей освітньо-професійної підготовки на підставі оцінки рівня професійних знань, умінь та навичок випускників з використанням загальнодержавних методів комплексної діагностики – складання тестового екзамену за фахом.

До підсумкової державної атестації включені 10 навчальних дисциплін:

1. *Землеробство;*
2. *Рослинництво з основами програмування;*
3. *Селекція та насінництво польових культур;*
4. *Грунтознавство з основами геології;*
5. *Агрохімія;*
6. *Овочевництво;*
7. *Плодівництво;*
8. *Ентомологія*
9. *Фітопатологія*
10. *Агрофармакологія*

Під час підсумкової державної атестації студенти повинні відповідно до вимог освітньо-професійної програми Агрономія СВО Бакалавр показати високу фундаментальну та спеціальну агрономічну підготовку, вміння вирішувати організаційно-господарські ситуації діяльності підприємства в сучасних умовах ринку.

Загальна кількість питань під час проведення державної атестації становить сто питань. Таким чином, кожне питання оцінюється в один бал. Сума правильних відповідей з кожної дисципліни в кінцевому результаті формує загальну підсумкову кількість балів, що отримує студент. Оцінки студентів виставляються за шкалою, поданою нижче.

Студент, який не склав підсумкову державну атестацію, допускається до повторної здачі не раніше ніж через рік впродовж трьох років.

Сума балів	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Навчальна дисципліна
«АГРОФАРМАКОЛОГІЯ»

Агрофармакологія – наука про хімічні та біологічні засоби захисту рослин (пестициди). Вона вивчає їх сучасний асортимент, фізико-хімічні і токсикологічні властивості, природу механізмів дії на шкідливі, корисні, теплокровні організми, рослини, регламенти їх раціонального використання, техніку безпеки при транспортуванні, зберіганні та застосуванні пестицидів. Одним з найважливіших завдань є всебічне вивчення фізико-хімічних властивостей, особливостей застосування, токсиколого-гігієнічних характеристик пестицидів та їх поведінки у навколишньому середовищі, що дає можливість фахівцям ефективно і грамотно застосовувати пестициди у сільському господарстві.

Застосування засобів захисту рослин від шкідливих організмів є невід'ємною складовою частиною сучасних технологій вирощування сільськогосподарських культур, оскільки науково обґрунтоване застосування пестицидів, порівняно з іншими засобами захисту рослин від шкідливих організмів, забезпечує його високу біологічну і економічну ефективність. Таким чином у сучасних інтегрованих системах захисту рослин, які передбачають урахування і використання внутрішньо- та міжпопуляційних взаємовідносин між організмами в агробіоценозах, провідним є хімічний метод.

Необхідність вивчення обумовлено й постійно зростаючими масштабами застосування пестицидів у сільському господарстві для захисту рослин від шкідливих організмів. Останнім часом значення хімічного методу захисту рослин суттєво збільшується у зв'язку з широким впровадженням інтенсивних технологій впрошування сільськогосподарських культур та інтегрованих систем захисту.

Основною метою дисципліни є: навчання студентів правильного, раціонального і безпечного застосування пестицидів щодо людини, корисних тварин та навколишньою середовища.

Теоретичною основою є агротоксикологія – наука про пестицидні речовини, які використовуються в сільському та лісовому господарстві. При цьому вивчається їх фізіологічна дія на шкідливі організми та культурні рослини з метою удосконалення способів і технологій їх застосування.

В результаті вивчення дисципліни студент повинен

знати:

- основи агрономічної токсикології;
- властивості хімічних засобів захисту рослин;
- переваги та недоліки пестицидів;
- особливості та регламенти застосування пестицидів;
- методи контролю якості пестицидів, відповідні документи, які регламентують правильне і безпечне застосування засобів захисту рослин;
- сучасного асортименту пестицидів, класифікацію, механізми дії та метаболізм діючих речовин пестицидів;

- санітарно-гігієнічні характеристики і напрями ефективного використання сучасних хімічних засобів захисту рослин;

уміти:

- самостійно добирати пестициди для використання в системі захисту рослин;

- застосовувати хімічні препарати в господарстві з урахуванням технології вирощування культур;

- визначати потребу господарства у агрофармакологічних засобах захисту рослин та засобах індивідуального захисту робітників;

- розрахувати потребу господарства у машинах для застосування пестицидів.

В ході вивчення даної дисципліни розглядаються наступні теми:

Тема 1 Фітофармакологія як ланка в інтегрованих системах захисту рослин.

Тема 2. Основи агрономічної токсикології та резистентність шкідливих організмів до пестицидів і шляхи її запобігання.

Тема 3. Санітарно-гігієнічні основи застосування пестицидів.

Тема 4. Хімічні засоби захисту рослин від шкідників.

Тема 5. Хімічні засоби захисту рослин від хвороб.

Тема 6. Препарати для допосівного обробітку посівного і садивного матеріалу.

Тема 7. Хімічні засоби боротьби з бур'янами.

Навчальна дисципліна

«АГРОХІМІЯ»

Мета вивчення дисципліни “Агрохімія” полягає у формуванні у студентів спеціальності “Агрономія” знань та умінь з питань відтворення та збереження родючості ґрунтів, раціонального використання мінеральних та органічних добрив, хімічних меліорантів, фізіологічно-активних речовин, регуляторів росту рослин, бактеріальних добрив, комп’ютерної техніки та сучасних методів аналізу у системі: “ГРУНТ - РОСЛИНА – КЛІМАТ – ДОБРИВО”.

Адже першорядна роль в здійсненні програми хімізації землеробства належить агроному, який в процесі навчання повинен оволодіти досягненнями науки та передової практики в агрохімії, як наукової бази хімізації та правильної організації праці агрохімічного обслуговування сільського господарства.

А хімізація землеробства – це, в кінцевому рахунку, основа збільшення врожаїв сільськогосподарських культур при одночасному поліпшенні якості продукції, а також підвищення родючості ґрунтів.

Задача дисципліни “Агрохімія” - навчити студентів на основі одержаних знань з питань агрохімічних властивостей ґрунтів складати систему удобрення сільськогосподарських культур, яка б передбачала створення найкращих умов живлення рослин з врахуванням особливостей різних видів і форм добрив, взаємодії їх з ґрунтом, визначення найбільш ефективних форм, способів, строків застосування добрив.

Одним із основних народногосподарських завдань є збільшення виробництва екологічно безпечної сільськогосподарської продукції, яка змогла

б забезпечити людину харчовим раціоном у відповідності з її фізіологічними потребами організму.

В зв'язку з цим студент, освоївши дисципліну “Агрохімія”, повинен уміти науково-обґрунтовано планувати систему удобрення, звернувши особливу увагу на підвищення родючості ґрунту і продуктивності рослин шляхом дотримання правильної сівозміни, застосування сидеральних добрив, соломи і інших поживних решток в якості органічного добрива, бактеріальних добрив, біогумусу, регуляторів росту рослин.

Агрохімія – інтегрована дисципліна, яка узагальнює наукову інформацію з таких дисциплін, як хімія, ґрунтознавство, рослинництво, землеробство, фізіологія рослин, інформатика, екологія, метеорологія, економіка. Знання, одержані при вивченні дисципліни «Агрохімія», широко використовуються при опануванні наступних дисциплін: «Програмування врожаїв», «Рослинництво з основами програмування», «Буряківництво», «Селекція і насінництво», «Екологія», «Живлення рослин».

Вивчаючи дисципліну «Агрохімія», студенти одержать необхідні теоретичні і практичні знання та навички по раціональному використанню добрив з урахуванням ґрунтово-кліматичних умов з метою одержання великих врожаїв сільськогосподарських культур при високій якості продукції.

Як результат вивчення дисципліни студент повинен:

знати:

- роль класиків агрономічної науки в розвитку агрохімії;
- стан і перспективи хімізації в Україні та світі;
- хімічний склад рослин, їх живлення та методи його регулювання;
- властивості ґрунту у зв'язку з живленням рослин і застосуванням добрив;
- взаємодію добрив з ґрунтом, рослинами, кругообіг речовин в землеробстві, хімічні процеси, що відбуваються в ґрунті при внесенні добрив, і вплив їх на рослину і, в кінцевому результаті, на урожайність сільськогосподарських культур і якість продукції;
- методи хімічної меліорації ґрунтів;
- мінеральні, органічні та мікродобрива, їх отримання, властивості та використання, оптимальні умови зберігання і транспортування;
- бактеріальні препарати та рістактивуючі речовини.
- технології внесення добрив та хімічних меліорантів, машини для їх внесення;
- систему застосування добрив, зокрема під найважливіші сільськогосподарські культури;
- сучасні інформаційно-логічні методи управління мінеральним живленням рослин;
- вплив добрив на біосферу;
- агрохімічну, економічну та енергетичну ефективність добрив;
- систему агрохімсервісу;

уміти:

- визначити рівень забезпеченості сільськогосподарських культур поживними речовинами ґрунту;
- визначити необхідність проведення хімічної меліорації та встановити норми хімічних меліорантів;

- розпізнавати органолептично та з допомогою хімічних реакцій види і форми добрив;
- забезпечувати оптимальні умови для зберігання і транспортування добрив;
- встановлювати норми та визначати форми і способи внесення добрив для одержання запрограмованої врожайності;
- користуватись моделями та програмами з управління мінеральним живленням сільськогосподарських культур;
- запобігати руйнуванню та забрудненню біосфери в процесі використання добрив.

В ході вивчення даної дисципліни розглядаються наступні теми:

Тема 1. Хімічний склад та живлення рослин

Тема 2. Властивості ґрунту в зв'язку із живленням рослин і застосуванням добрив

Тема 3. Хімічна меліорація ґрунтів та меліоранти

Тема 4. Азотні добрива

Тема 5. Фосфорні добрива

Тема 6. Калійні та комплексні добрива.

Тема 7. Мікродобрива. Бактеріальні препарати. Рістактивуючі речовини

Тема 8. Органічні добрива, їх властивості та використання

Тема 9. Технології зберігання, схеми та машини для транспортування та внесення добрив і хімічних меліорантів

Тема 10. Система застосування добрив

Тема 11. Система удобрення озимої пшениці

Тема 12. Система удобрення зернових бобових культур

Тема 13. Система удобрення ярих колосових культур

Тема 14. Система удобрення цукрових буряків

Тема 15. Система удобрення соняшнику та кукурудзи

Тема 16. Методи досліджень в агрохімії (

Тема 17. Охорона навколишнього середовища в разі використання добрив

Тема 18. Агрохімсервіс

Навчальна дисципліна

«ГРУНТОЗНАВСТВО З ОСНОВАМИ ГЕОЛОГІЇ»

Надійне забезпечення населення продовольством, а промисловості сировиною безпосередньо пов'язане з проблемою раціонального використання ґрунтів, стабільного підвищення їх родючості.

В зв'язку з цим виникає чітка необхідність підготовки спеціалістів сільського господарства для роботи в нових умовах, добре ознайомих з ґрунтами України, Полтавської області, їх складом і властивостями, закономірностями формування, поширення, заходами по окультуренню і підвищенню родючості.

Метою вивчення дисципліни є формування у студентів теоретичних і практичних знань основних властивостей, режимів ґрунтів, методів управління ґрунтовими режимами з метою підвищення родючості ґрунтів.

Основним завданням при вивченні ґрунтознавства є навчити студентів раціональному екологічному і економічно доцільному використанню ґрунту, як природного тіла і засобу виробництва.

«Ґрунтознавство з основами геології» є фундаментальною дисципліною в агрономічній освіті. На основі саме цієї дисципліни вивчаються агрохімія, землеробство, рослинництво та механізація сільськогосподарського виробництва, тому викладатися „Ґрунтознавство з основами геології” повинно на початку навчання, поряд з хімією, фізикою та ботанікою, елементи яких є основою цієї дисципліни.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- особливості протікання ґрунтових процесів і формування ґрунтових режимів;
- агрогенетичні характеристики ґрунтів, що формуються за різними процесами ґрунтоутворення;
- класифікацію ґрунтів;
- агрономічні властивості ґрунтів України,
- методика аналізів ґрунту;
- шляхи раціонального використання ґрунтового покриву, окультурення (підвищення родючості) ґрунтів різної генези;

уміти:

- визначити потребу ґрунту у проведенні хімічної меліорації;
- запровадити, за необхідності, ґрунтозахисні заходи із запобігання прояву ерозійних процесів;
- запропонувати шляхи забезпечення бездефіцитного балансу гумусу в ґрунті, а також розробити систему інших заходів щодо раціонального використання і підвищення родючості ґрунтів;
- використовувати необхідну інформацію з картографічного матеріалу.

В ході вивчення даної дисципліни розглядаються наступні теми:

Тема 1. Ґрунтознавство як наука, його основні положення

Тема 2. Геологічні процеси і джерела їх енергії

Тема 3. Речовинний склад земної кори

Тема 4. Походження і склад мінеральної частини ґрунту

Тема 5. Походження, склад, властивості, агрономічне значення органічної частини ґрунту

Тема 6. Ґрунтові колоїди і вбирна здатність ґрунту

Тема 7. Фізичні показники та фізико-механічні властивості ґрунтів

Тема 8. Теплові властивості і тепловий режим ґрунту

Тема 9. Водні властивості і водний режим ґрунту

Тема 10. Повітряні властивості і повітряний режим ґрунту

Тема 11. Закономірності географії ґрунтів. Ґрунтово-кліматичні зони України

Тема 12. Підзолистий процес ґрунтоутворення й окультурювання ґрунтів підзолистого типу

Тема 13. Гумусово-аккумулятивний (дерновий) процес ґрунтоутворення та окультурювання чорноземів і каштанових ґрунтів

Тема 14. Болотний процес ґрунтоутворення та окультурювання болотних ґрунтів і торфовищ

Тема 15. Галогенні ґрунти та окультурювання ґрунтів галогенного ряду

Навчальна дисципліна
«ЕНТОМОЛОГІЯ»

Поряд із впровадженням у виробництво нових сортів інтенсивного типу, раціонального використання добрив та інших технологічних засобів важливим резервом підвищення врожайності сільськогосподарських культур є захист рослин від шкідників у процесі вирощування і зберігання врожаю.

Практика світового землеробства свідчить про те, що в міру інтенсифікації сільськогосподарського виробництва економічне значення шкідливих організмів збільшуватиметься, тому що інтенсивні технології, з одного боку, створюють сприятливі умови для росту і розвитку культурних рослин, а іншого – для розмноження шкідливої фауни і флори.

Метою навчальної дисципліни «Ентомологія» є надання студентам теоретичних знань і формування професійних умінь щодо захисту сільськогосподарських культур від шкідливих організмів. Крім того, навчити їх на основі аналізу досягнень науки і передової практики самостійно впроваджувати у виробництво інтегровані системи захисту посівів в умовах конкретного господарства з урахуванням місцевих умов, видового складу шкідливої і корисної флори та фауни.

У результаті вивчення дисципліни «Ентомологія» студент повинен:

знати:

- зовнішню та внутрішню будову комах, кліщів, нематод, слимаків та гризунів;
- особливості біології шкідників сільськогосподарських рослин;
- місця мешкання різних фаз їх розвитку, фенологію та екологію;

уміти:

- своєчасно виявляти шкідників і правильно встановлювати їх видову належність;
- на основі економічних порогів шкідливості (ЕПШ) правильно підбирати найбільш ефективний комплекс заходів обмеження їх чисельності.

Контроль знань та умінь проводиться у формі виконання лабораторних, самостійних робіт та складання екзамену.

В ході вивчення даної дисципліни розглядаються наступні теми:

Тема 1. Ентомологія як наука, загальні відомості про комах шкідників.

Тема 2. Шкідники зернових культур

Тема 3. Шкідники буряка цукрового

Тема 4. Шкідники бобових культур

Тема 5. Багатоїдні шкідники

Тема 6. Шкідники хрестоцвітих культур

Тема 7. Шкідники овочевих культур

Тема 8. Шкідники плодкових культур

Навчальна дисципліна

«ЗЕМЛЕРОБСТВО»

В сільському господарстві земля (грунт) є головним засобом сільськогосподарського виробництва. Вона принципово відрізняється від інших засобів виробництва своїми специфічними особливостями - незамінністю, непереміщуваністю, здатністю покращуватися при науково обґрунтованому її використанні і властивістю родючості. Тому вона виконує функції предмету і засобу праці, а в поєднанні із знаряддями виробництва, які постачає промисловість, вона перетворюється в головний (основний) засіб, сільськогосподарського виробництва.

Обмеженість і незамінність землі обумовлює об'єктивну необхідність, а здатність покращуватися завдяки властивості родючості - обумовлює об'єктивну можливість інтенсифікації землеробства.

Мета вивчення дисципліни в тому, щоб вчений агроном знав особливості ґрунту, його властивості і, керуючись об'єктивними законами наукового землеробства, умів управляти родючістю ґрунту і факторами життя рослин для отримання високих і сталих урожаїв сільськогосподарських культур за умов найбільш раціонального використання землі, тобто території господарства.

Задача дисципліни: В ході вивчення спеціальних розділів курсу (сівозміни, механічний обробіток ґрунту, бур'яни та заходи боротьби з ними, захист ґрунтів від ерозії, системи землеробства і особливості їх складових стосовно ґрунтово-кліматичних і економічних умов зони) і виконання курсової роботи студент повинен набути навички і вміння розробляти і здійснювати в практичній діяльності прогресивні ресурсозберігаючі технології вирощування сільськогосподарських культур в науково обґрунтованих сівозмінах.

Вивчаючи дисципліну "Землеробство", студенти одержать необхідні теоретичні і практичні знання та навички по раціональному використанню сільськогосподарських угідь з урахуванням ґрунтово-кліматичних умов з метою одержання сталих врожаїв сільськогосподарських культур при збереженні ґрунтового і покращанні системи землеробства.

Як результат вивчення дисципліни студент повинен:

знати:

- основи загальнотеоретичних дисциплін в об'ємі, необхідному для вирішення виробничих і дослідницьких завдань;
- загально біологічні дисципліни, включаючи фізіологію рослин, мікробіологію, фізколоїдну і органічну хімію та ін.;
- професійно орієнтовані дисципліни для раціонального використання земельних угідь, захисту ґрунтів від ерозії і обґрунтування раціональної системи землеробства;

уміти:

- проводити побічні досліді і наукові дослідження з метою встановлення ефективних агротехнічних заходів в землеробстві;

- розробляти для господарства науково обґрунтовані сівозміни, а на основі них системи механічного обробітку ґрунту і комплексні заходи боротьби з бур'янами;
- аналізувати дані, отримані в ході досліджень: динаміку і структуру урожаю, а також дію, взаємодію і післядію факторів життя рослин;
- знаходити оптимальні рішення, давати пропозиції по технологіям вирощування сільськогосподарських культур, які стосуються переважно попередників, заходів механічного обробітку ґрунту і боротьби з бур'янами;
- використовувати сучасну обчислювальну техніку, комп'ютери для прийняття оптимальних рішень;
- раціонально використовувати земельні угіддя у своєму фермерському господарстві і допомагати в цій справі іншим землекористувачам;
- творчо використовувати наукові закони землеробства;
- вести контроль за якістю виконання польових робіт (механічний обробіток ґрунту, хімічне прополювання, збирання);
- підбирати і застосовувати заходи для захисту ґрунтів від ерозійних процесів;
- розробляти адаптивно-ландшафтні системи землеробства стосовно різних форм власності.

В ході вивчення даної дисципліни розглядаються наступні теми:

- Тема 1.** Землеробство як галузь сільськогосподарського виробництва, його особливості та основні етапи розвитку
- Тема 2.** Фактори життя рослин і закони землеробства
- Тема 3.** Родючість ґрунту та її відтворення для оптимізації умов життя рослин
- Тема 4.** Екологічні фактори життя рослин та їх регулювання в землеробстві
- Тема 5.** Біологічні особливості і класифікація бур'янів
- Тема 6.** Облік забур'яненості та картування посівів сільськогосподарських культур
- Тема 7.** Заходи боротьби з бур'янами
- Тема 8.** Наукові основи і завдання обробітку ґрунту
- Тема 9.** Система обробітку ґрунту під ярі культури
- Тема 10.** Система обробітку ґрунту під озимі культури
- Тема 11.** Сівба і післяпосівний обробіток ґрунту
- Тема 12.** Особливості обробітку ґрунту на меліорованих землях
- Тема 13.** Мінімізація обробітку ґрунту
- Тема 14.** Наукові основи захисту ґрунту від ерозії
- Тема 15.** Рекультивація ґрунту
- Тема 16.** Наукові основи сівозмін
- Тема 17.** Місце парів і польових культур у сівозміні
- Тема 18.** Класифікація і організація сівозмін
- Тема 19.** Наукові основи системи землеробства
- Тема 20.** Сучасні зональні системи землеробства

Навчальна дисципліна **«ОВОЧІВНИЦТВО»**

З метою підготовки висококваліфікованих агрономів, спеціаліст повинен отримати глибокі знання з біології, технології овочівництва, селекції та насінництва овочевих культур, насіннезнавства. При цьому основна увага повинна приділятися механізації, автоматизації, комп'ютеризації та хімізації процесів виробництва, системі захисту овочевих рослин від шкідників і хвороб профілактичними, агротехнічними, біологічними та хімічними засобами. Підвищення продуктивності праці з виробництва високоякісної екологічно допустимої товарної продукції та її придатності для тривалого зберігання. Значна увага також повинна приділятися конвеєрному виробництву свіжої вітамінної продукції протягом року.

Основним завданням вивчення дисципліни овочівництво є:

- вивчення біології овочевих культур і способів їх розмноження;
- вивчення науково-обґрунтованих технологій вирощування розсади у відкритому і закритому ґрунті;
- удосконалення технології вирощування високого товарного врожаю овочевих культур відкритого ґрунту, з урахуванням ґрунтово-кліматичних умов з метою одержання екологічно безпечної продукції з мінімальними затратами праці в зональному розрізі;
- забезпечення організації конвеєрного виробництва свіжої товарної високо вітамінної овочевої продукції протягом року для харчування людини.

Мета навчальної дисципліни – набуття студентами знань з морфології та біології овочевих культур, їх походження, особливостей індивідуального розвитку рослин, формування у слухачів знань та умінь з технології вирощування овочевих культур у відкритому ґрунті та особливостей збирання врожаю.

Завдання навчальної дисципліни:

- формування теоретичних знань з біології розвитку овочевих рослин, відношення їх до факторів навколишнього середовища;
- отримання теоретичних і практичних знань по сучасним технологіям вирощування овочевих культур в умовах відкритого ґрунту, способів поліпшення якості продукції та заходів щодо її підтримання, а також шляхів скорочення затрат праці й засобів виробництва в процесі вирощування.

ОСНОВНІ ЗНАННЯ ТА ВМІННЯ

Як результат вивчення дисципліни студент повинен:

знати:

- стану і перспектив розвитку овочівництва, анатомо-морфологічні та біологічні особливості овочевих рослин; відношення до факторів зовнішнього середовища; закономірності росту та розвитку рослин;
- сучасні технології вирощування високих урожаїв екологічно придатних овочів у відкритому ґрунті;
- шляхи і способи поліпшення якості продукції та заходи щодо її отримання;

- способи скорочення затрат праці й засобів виробництва в процесі вирощування овочевих культур;

уміти:

- враховуючи біологію росту та розвитку рослин, сортимент, складати сівозміни, підбирати сільськогосподарську техніку для вирощування овочевих культур;
- враховуючи біологічні особливості овочевих рослин, їх вимоги до умов вирощування, користуючись практичними рекомендаціями, здійснювати своєчасне проведення технологічних заходів догляду за посівами;
- враховуючи ґрунтово-кліматичні умови регіону та біологічні особливості наявного сортименту, планувати строки та умови збирання врожаю, визначати товарність продукції.

способи мислення:

В ході вивчення даної дисципліни розглядаються наступні теми:

- Тема 1.** Господарське значення овочів. Стан і перспективи розвитку овочівництва. Біологічна характеристика овочевих рослин. Класифікація та походження.
- Тема 2.** Вимоги овочевих рослин до умов навколишнього середовища та їх оптимізація у відкритому ґрунті.
- Тема 3.** Технологічні заходи вирощування овочевих культур. Розмноження овочевих рослин.
- Тема 4.** Виробничо-біологічна характеристика і технологія вирощування капустианих.
- Тема 5.** Виробничо-біологічна характеристика і технологія вирощування коренеплідних овочевих культур.
- Тема 6.** Виробничо-біологічна характеристика і технологія вирощування представників родини Цибулевих.
- Тема 7.** Виробничо-біологічна характеристика і технологія вирощування представників родини Пасльонових.
- Тема 8.** Виробничо-біологічна характеристика і технологія вирощування гарбузових, представників родини Бобових і кукурудзи
- Тема 9.** Виробничо-біологічна характеристика і технологія вирощування багаторічних овочевих культур.
- Тема 10.** Виробничо-біологічна характеристика і технологія вирощування зеленних овочевих культур.

Навчальна дисципліна
«ПЛОДІВНИЦТВО»

Мета навчальної дисципліни «Плодівництво» є: навчити студентів добре володіти навиками ведення плодівництва, знати усі елементи інтенсифікації цієї галузі: районований сортимент, технології розмноження культур, закладання та догляд за насадженнями, досконало володіти способами формування та обрізування крон.

Завдання навчальної дисципліни «Плодівництво» є:

- вивчення і засвоєння біологічних та екологічних особливостей росту, плодоношення і розмноження плодових, ягідних культур і винограду;
- набуття практичних навичок із вирощування садивного матеріалу плодових і ягідних культур та винограду;
- оволодіти знаннями із створення інтенсивних промислових насаджень плодових і ягідних культур та винограду;
- набуття практичних навичок із догляду за насадженнями, плодових, ягідних рослин та винограду.

Як результат вивчення дисципліни студент повинен:

знати:

- стан і перспективи розвитку плідівництва і виноградарства;
- значення, анатомо-морфологічні та біологічні особливості плодових і ягідних культур та винограду;
- фізіологію стійкості до факторів зовнішнього середовища;
- закономірності плодоношення;
- сучасні технології вирощування високих екологічно чистих урожаїв плодів, ягід і винограду в різних ґрунтово-кліматичних зонах;
- шляхи і способи поліпшення якості продукції та заходи щодо її підтримання;
- способи скорочення затрат праці й засобів виробництва в процесі вирощування;

уміти:

- вирощувати садивний матеріал плодових, ягідних рослин та винограду;
- проектувати плодови і ягідні насадження та виноградники для різних форм господарювання;
- розробляти, удосконалювати і реалізовувати прогресивні технології вирощування продукції плодових і ягідних культур та винограду;
- здійснювати біологічний контроль за станом насаджень та управляти процесами формування урожаю;
- розробляти і реалізовувати заходи щодо поліпшення якості та зменшення втрат продукції плідівництва;
- забезпечувати високу економічну ефективність технологій та їх екологічну чистоту.

В ході вивчення даної дисципліни розглядаються наступні теми:

- Тема 1.** Плідівництво як галузь сільськогосподарського виробництва
- Тема 2.** Біологічна і виробнича класифікація плодових рослин
- Тема 3.** Морфологічна будова плодових рослин
- Тема 4.** Закономірності росту і розвитку плодових рослин
- Тема 5.** Екологічні фактори в життєдіяльності плодових культур
- Тема 6.** Біологічні основи розмноження плодових і ягідних культур
- Тема 7.** Організація плодових розсадників
- Тема 8.** Проектування і закладання плодових насаджень
- Тема 9.** Утримання і обробіток ґрунту а саду, удобрення та зрошення плодових насаджень
- Тема 10.** Формування крон плодових дерев

Тема 11. Обрізування плодоносних садів

Тема 12. Технологія вирощування кущових ягідників

Тема 13. Морфологічно-біологічні особливості та технологія вирощування суниці

Тема 14. Технології вирощування горіхоплідних і малопоширених плодових і ягідних культур

Тема 15. Технології вирощування винограду

Навчальна дисципліна

«РОСЛИННИЦТВО З ОСНОВАМИ ПРОГРАМУВАННЯ»

Основна мета рослинництва як науки — розробка теоретичних і практичних основ сортових технологій вирощування справді можливих урожаїв польових культур високої якості з мінімальними матеріальними та енергетичними затратами на одиницю продукції при збереженні або підвищенні родючості ґрунту.

Рослинництво – це наука про вирощування культурних рослин. Йдеться передусім про рослини польової культури, хоч цей термін може обіймати й інші галузі виробництва сільськогосподарської продукції на основі фотосинтезу — кормовиробництво, в тому числі луківництво, а також плодівництво, овочівництво відкритого і закритого ґрунту, культуру одноклітинних і морських водоростей, космічне рослинництво. Рослинництво — це також селекція, генетика, насінництво, біотехнологія.

З науково-виробничої точки зору сучасне рослинництво — це вчення про технічно й технологічно досконале та рентабельне вирощування справді можливих урожаїв польових культур на основі сортових технологій.

Рослинництво може прогресувати лише при постійному, цілеспрямованому розвитку його наукових основ з урахуванням останніх досягнень фізіології та біохімії рослин, мікробіології, генетики й селекції, землеробства та ґрунтознавства, агрономічної хімії, ентомології і фітопатології, агрометеліорації, агроекології, агрометеорології, біотехнології, біоенергетики, організації, економіки, оптимізації технологій вирощування сільськогосподарських культур з використанням методів математичного моделювання і комп'ютеризації технологічних процесів.

Завданням вивчення дисципліни є:

- вивчення еколого-біологічних особливостей рослин основних груп польових культур, закономірностей формування врожаю їх посівами як фото синтезуючими системами;
- вивчення еколог-біологічних, агротехнічних, агрохімічних, організаційно-господарських, економічних і енергетичних основ оптимізації умов вирощування польових культур;
- програмування врожайності польових культур;
- вивчення основ насіннізнавства польових рослин;
- розробка сортових, енергозберігаючих, еколого доцільних технологій вирощування зернових, технічних, кормових і баштанних культур;

- розрахувати економічну ефективність застосування агротехнічних прийомів.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен

знати:

- завдання та тенденції розвитку рослинницької галузі в Україні;
- господарське значення, різноманітність використання, поширення та потенційні можливості сортів та гібридів польових культур і приклади їх високої реалізації у виробництві;
- еколого-біологічні та агрохімічні основи рослинництва;
- прогресивні технології вирощування високих та екологічно чистих урожаїв сільськогосподарських та кормових культур у різних ґрунтово-кліматичних умовах України;
- заходи щодо зменшення до мінімуму втрат урожаю при збиранні, транспортуванні, післязбиральній обробці та зберіганні;
- біологічні і екологічні особливості рослин сіножатей і пасовищ;
- методи оцінки кормової цінності рослин;
- системи покращення природних кормових угідь;
- принципи організації пасовищної території та їх раціональне використання;
- принципи складання зеленого конвеєра, підбору складу травосумішки, технології заготівлі кормів;

уміти:

- науково обґрунтовано програмувати в господарстві максимально можливі рівні урожайності сільськогосподарських культур;
- розробляти, удосконалювати та з високою ефективністю реалізовувати прогресивні технології вирощування польових культур в умовах різних форм власності і господарювання;
- здійснювати біологічний контроль за станом посівів та управляти процесами формування врожаю; забезпечувати високу економічну ефективність впроваджуваних технологій та їх екологічну чистоту;
- розробляти і реалізовувати заходи щодо поліпшення якості та зменшення втрат рослинницької продукції;
- практично застосовувати в конкретних умовах виробництва найбільш досконалі та екологічно безпечні технології вирощування кормових культур і травосумішок та володіти прийомами виробництва і заготівлі кормів

В ході вивчення даної дисципліни розглядаються наступні теми:

Тема 1. Теоретичні основи рослинництва. Загальні відомості та еколого-біологічні основи рослинництва. Біологічні та агротехнічні основи рослинництва

Тема 2. Агрохімічні, біоенергетичні, організаційно-господарські і економічні основи рослинництва.

Тема 3. Зернові культури.

Тема 4. Морфологічні та біологічні особливості зернових культур.

Тема 5. Озимі хліба. Озима пшениця.

- Тема 6.** Озиме жито.
- Тема 7.** Озимі ячмінь.
- Тема 8.** Перезимівля озимих хлібів та заходи захисту рослин від несприятливих умов зимівлі.
- Тема 9.** Ярі зернові. Яра пшениця.
- Тема 10.** Ярий ячмінь і овес.
- Тема 11.** Кукурудза.
- Тема 12.** Круп'яні культури. Гречка, просо.
- Тема 13.** Зернові бобові культури. Горох.
- Тема 14.** Люпин.
- Тема 15.** Стан та тенденції розвитку кормовиробництва
- Тема 16.** Силосні культури Кормові трави.
- Тема 17.** Бульбоплоди. Картопля.
- Тема 18.** Баштанні культури.
- Тема 19.** Основи насіннезнавства.
- Тема 20.** Агротехніка вирощування насінневих посівів.
- Тема 21.** Підготовка до зберігання і зберігання насіння.

Навчальна дисципліна

«СЕЛЕКЦІЯ ТА НАСІННИЦТВО ПОЛЬОВИХ КУЛЬТУР»

У збільшенні виробництва продукції рослинництва повинні використовуватися всі фактори підвищення врожайності культур, зокрема селекція і насінництво. Селекція – це наукова і практична діяльність людини, що спрямована на створення нових сортів і гетерозисних гібридів. Насінництво – це галузь сільськогосподарського виробництва, яке забезпечує високоякісним насінням всі посівні площі країни і створює необхідні страхові (перехідні) фонди насіння районованих сортів та гібридів сільськогосподарських культур.

Селекція і насінництво відіграють важливу роль у виробництві продукції рослинництва. Знання з селекції і насінництва дуже важливі і потрібні для спеціаліста аграрія. Дисципліна яка вивчається у вузі – „Селекція і насінництво польових культур” інтегрує в собі знання інших уже вивчених студентом дисциплін, таких як систематика рослин, генетика, фізіологія рослин, агрохімія, фітопатологія, технологія вирощування і переробки продукції рослин, організація науково-дослідної роботи.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є вчення про вихідний матеріал, добір, сорти і гібриди та методи їх створення та одержання високоякісного насіння і садивного матеріалу.

Мета викладання навчальної дисципліни полягає в тому, щоб студент засвоїв сучасні методи селекції рослин та заходи для забезпечення виробництва високоякісного насіння.

Основними завданнями вивчення дисципліни є ознайомлення з історією розвитку і сучасними досягненнями селекційної роботи, з основними напрямками та завданнями в селекції рослин, генетичними основами селекції рослин, методами створення вихідного матеріалу та добору, а також освоєння основних заходів для виробництва високоякісного насіння.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен

знати:

- знання та розуміння біологічних особливостей сортів та їх сортових ознак;
- навички оцінювання показників господарської придатності сортів (гібридів), сортова ідентифікація, інтерпретації й синтезу теоретичної інформації та практичних, виробничих і дослідних даних в селекції, насінництві та інших галузях сільськогосподарського виробництва;

уміти:

- застосовувати знання та розуміння біологічних особливостей сортів для розв'язання виробничих задач;
- застосовувати методи статистичної обробки дослідних даних, пов'язаних з сортовивченням та насінництвом;
- науково-обґрунтовано вибирати сорти (гібриди) для конкретного господарства (групи господарств), з урахуванням їхніх біологічних особливостей, показників господарської придатності сортових ознак;
- здатність розв'язувати широке коло проблем та задач в процесі вирощування сільськогосподарських культур, шляхом розуміння біологічних особливостей сортів та використання як теоретичних, так і практичних методів; навички управління комплексними діями або проектами, відповідальність за прийняття рішень у конкретних виробничих умовах; вміти застосовувати фахові компетентності.

В ході вивчення даної дисципліни розглядаються наступні теми:

Тема 1. Етапи розвитку селекції

Тема 2. Досягнення, завдання селекційно-насінницької роботи в Україні

Тема 3. Класифікація вихідного матеріалу

Тема 4. Принципи створення моделі сорту

Тема 5. Роль внутрішньовидової гібриди-зації у селекційному процесі

Тема 6. Віддалена гібридизація в селекції

Тема 7. Експериментальний мутагенез у селекції рослин

Тема 8. Поліплоїдія, гаплоїдія в селекції рослин

Тема 9. Інбридинг та гетерозис у селекції рослин

Тема 10. Методи добору селекційного матеріалу

Тема 11. Методи оцінювання селекційного матеріалу

Тема 12. Технологія селекційного процесу

Тема 13. Завдання та напрями у селекції рослин

Тема 14. Завдання та організація державного сортовипробування

Тема 15. Підбір сортів та гібридів для конкретного господарства

Тема 16. Перспективи розвитку селекції рослин на основі біотехнології

Тема 17. Насінництво як наука та галузь с.-г. виробництва

Тема 18. Значення насіння в реалізації потенціалу сорту

Тема 19. Сортозаміна та сортооновлення, організація їх проведення в господарстві

Тема 20. Технологія виробництва насіння в первинних ланках насінництва

Тема 21. Технологія вирощування і післязбиральне оброблення насіння

Тема 22. Внутрігосподарський і державний контроль у насінництві

Тема 23. Науково-обґрунтовані системи вирощування елітного насіння

Навчальна дисципліна

«ФІТОПАТОЛОГІЯ»

«Фітопатологія» є однією з основних профільюючих дисциплін у підготовці технолога з агрономії. Має тісний зв'язок з багатьма загально-біологічними та спеціальними дисциплінами: "Ботаніка", "Фізіологія рослин", "Ґрунтознавство", "Землеробство", "Біохімія та біотехнологія рослин", "Загальна фітопатологія", "Рослинництво", "Селекція та насінництво", "Імунітет рослин", "Інтегрований захист рослин" та іншими, що обумовлено спільними об'єктами та методами досліджень.

Мета як науки полягає у вивченні хвороб сільськогосподарських культур, видового складу збудників та ареалів їх поширення, діагностичних ознак проявлення хвороб на різних органах рослин, впливу біотичних і абіотичних факторів середовища на розвиток хвороби, джерел та місць резервування інфекції, заходів захисту від окремих хвороб і системи заходів проти хвороб окремої культури.

У процесі реалізації програми студенти вивчають біологічні і екологічні особливості збудників хвороб сільськогосподарських культур, цикли їх розвитку, способи і методи застосування захисних заходів із зменшення резервації патогенів і підвищення стійкості рослин до хвороб.

В ході реалізації програми студенти вивчають морфологію і систематику мікроорганізмів, їх роль у перетворенні різноманітних речовин у природі. Вивчаючи дисципліну, студенти повинні оволодіти прийомами і методами самостійного визначення збудників хвороб рослин, вивчення властивостей мікроорганізмів – патогенів рослин.

Студенти повинні освоїти методи діагностики хвороб та ідентифікації патогенів, прогнозування появи та поширення їх в природі, обґрунтування та проведення на високому професійному рівні запобіжних та лікувальних заходів, з урахуванням ґрунтово-кліматичних умов господарства.

Як результат вивчення дисципліни студент повинен:

знати:

- завдання, мету і об'єкти фітопатології;
- методи діагностики хвороб на сільськогосподарських культурах; способи виділення та ідентифікації збудників хвороб, їх біологічні та екологічні особливості розвитку;
- місця резервації та зберігання інфекції;
- розміри втрат врожаю сільськогосподарських рослин від хвороб; обґрунтування захисних заходів проти хвороб на кожній культурі.

уміти:

- самостійно визначати за діагностичними ознаками найбільш поширені та шкодочинні хвороби на сільськогосподарських культурах;
- виділяти та ідентифікувати збудників захворювань; прогнозувати розвиток хвороб залежно від погодних умов;

- планувати та проводити агротехнічні, селекційно-насінневі, хімічні та біологічні заходи захисту рослин від хвороб залежно від фітосанітарного стану посівів;
- вибирати та впроваджувати для умов конкретного господарства районовані стійкі до хвороб сорти та гібриди сільськогосподарських культур.

В ході вивчення даної дисципліни розглядаються наступні теми:

Тема 1. Введення у фітопатологію.

Тема 2. Поняття патологічного процесу.

Тема 3. Неінфекційні хвороби рослин.

Тема 4. Патогенні гриби як збудники хвороб рослин.

Тема 5. Фітопатогенні бактерії, актиноміцети як збудники хвороб рослин.

Тема 6. Фітопатогенні віруси як збудники хвороб рослин.

Тема 7. Імунітет рослин до інфекційних хвороб

Тема 8. Хвороби зернових культур (поширення, шкодочинність, біологічні та екологічні особливості збудників, обґрунтування систем захисту).

Тема 9. Хвороби кукурудзи (поширення, шкодочинність, біологічні та екологічні особливості збудників, обґрунтування систем захисту).

Тема 10. Хвороби бобових культур (поширення, шкодочинність, біологічні та екологічні особливості збудників, обґрунтування систем захисту).

Тема 11. Хвороби соняшнику (поширення, шкодочинність, біологічні та екологічні особливості збудників, обґрунтування систем захисту).

Тема 12. Хвороби ріпаку (поширення, шкодочинність, біологічні та екологічні особливості збудників, обґрунтування систем захисту).

Тема 13. Хвороби картоплі та овочевих культур (поширення, шкодочинність, біологічні та екологічні особливості збудників, обґрунтування систем захисту).

Тема 14. Хвороби плодових і ягідних культур (поширення, шкодочинність, біологічні та екологічні особливості збудників, обґрунтування систем захисту).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ

1. Авертисян Г.А. Бджільництво – М.: Колос, 1983 р.
2. Алімов Д.М., Шелестов Ю.В. Технологія виробництва продукції рослинництва: Підручник. – К.: Вища школа, 1995.
3. Артеменко М.М. Щоб урожаїлись сади / М.М. Артеменко . – К.: Урожай, 1986.
4. Артеменко Н.М. Сад без хімії / Н.М. Артеменко. – Млиев, 1991.
5. Барабаш О.Ю. Овочівництво і плодівництво: Підручник / О.Ю. Барабаш, О.М. Цизь, О.П. Леонтєв, В.Т. Гонтар. – К.: Вища школа, 2000.
6. Барабаш О.Ю. Овочівництво. – К.: Вища школа, 1994.
7. Барабаш О.Ю., Тараненко Л.К., Сич З.Д. Біологічні основи овочівництва. К.: Арістей, 2005.
8. Бей-Биенко Г.Я. Общая энтомология М.: Высш. шк., 1980
9. Белик В.Ф. Овощеводство открытого грунта. – М.: Колос, 1984.
10. Биггс Т. Овощные культуры / Пер. с англ. И.Г. Тараканова. – М.: Мир, 1990. .
11. Білецький Є.М., Байдик Г.В., Білик М.О. Сільськогосподарська ентомологія. К.: Вища освіта, 2005.
12. Болотських О.С. Овочівництво: екологічно адаптовані технології. – Харків: Фоліо, 1999.
13. Бондаренко Н.В. Биологическая защита растений М.: Агропромиздат, 1986
14. Бондаренко Н.В. Практикум по пчеловодству. – Л.: Колос, 1981 г.
15. Бондаренко Н.В., Поляков И.Я., Стрелков А.А. Вредные нематоды, клещи и грызуны Л.: Колос, 1977
16. Бугай С.М. Растениеводство / Учебное пособие для с.-х. вузов. – К.: Вища школа, 1975.
17. Бугай С.М. Рослинництво (Підручник для студентів с.-г. вузів агроном. спец.) – К.: Вища школа, 1978.
18. Вавилов П.П. Практикум по растениеводству / Учебное пособие для с.-х. вузов. – М.: Колос, 1983.
19. Власюк С.Г. Садівництво і виноградарство: Навч. Посібник / С.Г. Власюк, А.О. Бондаренко. – К.: Вища школа, 1990.
20. Воробьев С.А., Буров Д.І., Туликов О.М. Землеробство. – М.: Колос, 1977.
21. Гордієнко В.П., Геркіял О.М., Опришко В.П. Землеробство. – К.: Вища школа, 1991.
22. Городний Н.М. Агрохімія. К.: Вища школа, 1990.
23. Городній М.М. та ін. Агрохімічний аналіз. К.; Вища школа, 1995.
24. Городній М.М. та ін. Агрохімія, К.: Вища школа, 1995.
25. Грицаєнко А.О. Плодівництво: Підручник / А.О. Грицаєнко. – К.: Урожай, 2000.
26. Грицаєнко З.М. Гербіциди і продуктивність сільськогосподарських культур / З.М.Грицаєнко, А.О.Грицаєнко, В.П.Карпенко та ін. за ред..

- доктора с.-г. наук, академіка України З.М. Грицаєнко. — Умань: Уманське видавничо-поліграфічне підприємство, 2005.
27. Грунтознавство з основами геології. Навч. посіб./О.Ф.Гнатенко, М.В.Капш-тик, Л.Р. Петренко, С.В.Вітвицький. К.: Оранта.-2005.
 28. Довідник із захисту рослин / Л.І.Бублик, Г.І.Васечко, В.П.Васильєв та ін.; За ред. М.П.Лісового. - К.: Урожай, 1999.
 29. Довідник із пестицидів /М.П.Секун, В.М.Жеребко, О.М.Лапа. – К.: Колообіг, 2007.
 30. Доспехов Б.О., Васильєв І.П., Туликов О.М. Практикум по землеробству. – М.: Агропромиздат, 1987.
 31. Загальне землеробство: [підручник / за ред В.О. Єщенка. – К.: Вища освіта, 2004.
 32. Защита растений // Ежемес. науч.-произв. журн. Госагропрома СССР М.: Колос, 1980 и последующие годы
 33. Землеробство з основами ґрунтознавства, агрохімії та агроєкології: [навч. пос.] / М.Я.Бомаба. – К.: Урожай, 2003.
 34. Зінченко О.І., Салатенко В.Н., Білоножко М.А. Рослинництво. Підручник. - К.: “Аграрна освіта”, 2001.
 35. Ильинский А.А. Практикум по плодоводству / А.А. Ильинский . – М.: Агропромиздат, 1988.
 36. Карпенчук Г.К. Частное плодоводство / Г.К. Карпенчук. – К.: Вища школа, 1984.
 37. Кияк Г.С. Рослинництво /Підручник для с.-г. вузів/. – К.: Вища школа, 1976.
 38. Крикунов В.Г., Ґрунти і їх родючість. К.: Вища школа, 1993
 39. Куян В.Г. Плодівництво: Практикум / В.Г. Куян. – Житомир: Редакційно-видавниче підприємство “Льонік”, 2002.
 40. Куян В.Г. Плодівництво: Практикум / В.Г. Куян . – К.: Вища школа, 1965.
 41. Куян В.Г. Плодівництво / В.Г. Куян . – К.: Аграрна наука, 1998.
 42. Лабораторний практикум по почтове-денію/Под ред. проф. А.М.Гринченко. Харків, 1976.
 43. Лисовал А.П. Система применения удобрений. К.: Вища школа, 1989.
 44. Лихацький В.І., Бургарт Ю.Є., Васянович В.Д. Овочівництво. – Частина 1 і 2. – К.: Урожай, 1996.
 45. Лихочвор В.В. Рослинництво. Технології вирощування сільськогосподарських культур. – К.: “Центр навчальної літератури”, - 2004.
 46. Лисовал А.П., Давиденко І.М., Мойсеєнко Б.М. Агрохімія/ Лабораторний практикум. К.: Вища школа, 1994.
 47. Марков І.Л. Практикум із сільськогосподарської фітопатології Я.Л.Марков. - К.:Урожай, 1998.
 48. Марков О.М. Овощеводство. – М.: Колос, 1974.
 49. Марютін Ф.М. Фітопатологія: Навчальний посібник / Ф.М.Марютін, В.К.Пантелєєв, М.О.Білик, За ред. Проф. Ф.М.Марютіна. - Харків: Еспада, 2008.

50. Мотрук Б.Н. Рослинництво. – К.: Урожай, 1999.
51. Назаренко І.І., Польчина С.М., Нікорич В.А. Грунтознавство .Чернівці:- 2003
52. Озмоловский Г.Е., Бондаренко Н.В. Энтомология Л.: Колос, 1980
53. Пересипкін В.Ф. Атлас хвороб польових культур /В.Ф.Пересипкін.- К.: Урожай, 1987.
54. Пересипкін В.Ф. Сільськогосподарська фітопатологія /В.Ф.Пересипкін. - К.: Аграрна освіта, 2000.
55. Пестициди і технічні засоби їх застосування: Навч. Посібник /М.Д.Євтушенко, Ф.М.Марютін, І.І.Сушко та ін.; За ред. М.Д.Євтушенка, Ф.М.Марютіна / Харк. держ. аграр. ун-т ім. В.В.Докучаєва. - Харків, 2001.
56. Пестициди та агрохімікати України: Практ. довід. Для фахівців сільського господарства. - Д.: АРТ-ПРЕС, 2014.
57. Писаренко В.М. Захист рослин: екологічно обґрунтовані системи / В.М. Писаренко , В.П. Писаренко. – Полтава: Видавництво “ІнтерГрафіка”, 2002. .
58. Писаренко В.М., Писаренко П.В. Захист рослин: Екологічно обґрунтовані системи. Полтава 2003
59. Писаренко В.М., Писаренко П.В. Захист рослин, Полтава 2007 р.
60. Під ред Красюка І.М. Агрохімія. К.: Вища школа, 1995.
61. Почвоведение/ Под ред. проф. И.С.Кау-ричева. Изд. третье, М.: Колос, 1982.
62. Почвоведение/ Под ред. проф. И.С.Кау-ричева. Изд. третье. М.: Колос, 1975.
63. Почвоведение/Под ред. проф. И.С.Кау-ричева. Изд. четвертое. М.: ВО Агропромиздат, 1989.
64. Практикум із загального та меліоратив-ного землеробства. За ред. Будьонного Ю.В. – Харків: ХНАУ, 2005.
65. Практикум із землеробства. За ред. М.С. Кравченка – К.: “Мета”, 2003.
66. Практикум по сельскохозяйственной энтомологии / Под ред. Н.В. Бондаренко Изд. 2-е перераб. Л.: Колос, 1976
67. Растениеводство / Вавилов П.П., Гриценко В.В. и др. / М.: Колос, 1981.
68. Растениеводство / С.М.Бугай, А.И.Зинченко и др. /. – К.: Вища школа, 1987.
69. Рослинництво. Лабораторно-практичні заняття / За ред. М.Г.Городнього. – К.: Вища школа, 1981.
70. Ситов В.І., Шури гін Т.Д. Словник по землеробству. – М.: Россільгоспвидав, 1987.
71. Толстой М.П. Геология с основами минералогии. М.: Вища школа, 1975
72. Усик Г.Е., Барабаш О.Ю. Овощеводство. – К.: Вища школа, 2004.
73. Фітофармакологічний довідник / М.О.Білик, М.Д.Євтушенко, Ф.М.Марютін та ін.; За ред. М.Д.Євтушенка, Ф.М.Марютіна / Харк. держ. аграр. ун-т ім. В.В.Докучаєва. - Харків, 2000.
74. Фітофармакологія: Підручник / М.Д.Євтушенко, Ф.М.Марютін,

- В.П.Туренко та ін.; За ред. Професорів М.Д.Євтушенка, Ф.М.Марютіна. - К.: Вища освіта, 2004.
75. Чапко П.М., Писаренко П.В., Чапко О.П. Землеробство. Модульний метод викладання з тестовим контролем і рейтинговою оцінкою знань студентів на ПЕОМ. – Полтава: Верстка, 1998.
76. Ягодин Б.А. Агрохимія М.: ВО Агропромиздат, 1989.
77. Ягодин Б.А. Практикум по агрохимії. М.: ВО Агропромиздат, 1987.